

► GLEDALISKA KRITIKA

Poizkus umetniške uprizoritve trpljenja

Ob premieri predstave Škofjeloški pasijon v **Prešernovem gledališču** v Kranju

Francoski gledališki in filmski kritiki pravijo, da se velikih tem sme lotiti le velik umetnik. Tako že na začetku ob kranjski gledališki uprizoritvi Škofjeloškega pasijona nastane vprašanje, ali je Jernej Lorenci dovolj velik režiser, da se je lahko lotil uprizoritve starodavnega liturgičnega besedila, ki je danes prek UNESCO priznana kot svetovna kulturna dediščina? Najbrž se je tega dobro zavedal tudi režiser sam, zato se je odločil, da bo na oder postavil le en vidik Pasijona, to je trpljenje samo. Vendar se je tega vprašanja lotil bolj v luči svetovnih mitov trpljenja in arhetipov stisk. S tem pa se je odrekel svojstvenemu krščanskemu pojmovanju trpljenja, to je svetlobi odrešenja, kar pa zgodovinski Škofjeloški pasijon vsekakor je. Zato bi se temu nesporazumu lahko izognil, ko bi svoji pogumni umetniški postavitvi dal drug naslov, na primer »Po navdihu besedil Škofjeloškega pasijona«.

Uprizarjanje najglobljih človeških stisk

Ko enkrat sprejmemo, da ne gre za pravi Škofjeloški pasijon, lahko začnemo gledati predstavo kot zanimivo umetniško iskanje in uprizarjanje najglobljih stisk človeka, ki se poslužuje tudi biblične metaforike in besedila kapucinskega patra Romualda. To besedilo dobi vlogo zbora iz grške tragedije, ki opazuje dogodke na zemlji in jih komentira, ali pa je odmev iz nekega drugega sveta ter bi naj pomagalo razumeti scene greha, zla in trpljenja. Prav to vlogo zborovskega recitativa iz

klasične tragedije opazimo v začetkih Lorencijeve dramaturške zasnove, ko igralci preko stojal za glasbene partiture berejo izseke besedila Škofjeloškega pasijona. Moramo reči, da to naredijo zelo spoštljivo, posebno recitacija **Darje Reichman** je občutena. Vlogo zbora še bolj poudari resnično predvajanje zborovskega petja postne pesmi Oljsko goro, ki razkrije vso svojo dramatičnost, ko se s samostojnim petjem oglasi otroški glas, saj je trpljenje otroka najtežje doumljivo.

Adam in Eva v liku Kristusa

Dramaturška zasnova najprej izpostavi na piedestalu podobi Adama in Eve ter zvočno opozori na izgubo raja. Četudi ju mora ob tej tragediji človeštva režiser razgaliti, to stori spoštljivo, kot so delali kiparji na pročeljih srednjeveških katedral.

Potem pa pride do zanimive zamisli, da se tako Adam kot Eva preobrazita v lik Kristusa. Ta gledališka zasnova sledi misli apostola Pavla, da je Kristus, odrešenik, postal drugi Adam. Kristus prevzame nase trpljenje vsega človeštva, zato podoba človeškega trpljenja ne ponazarja samo stari Adam, ampak tudi Eva. Oba potem dvigneta svoji desnici in skupaj predstavljata roki križanega. V igro vstopi tudi angel, ki prek ženske vloge

pokaže milino in sočutje.

Kruti realizem iz Gibsonovega filma?

Glavnina drame je prikazovanje samega trpljenja. Pri tem drama išče uprizoritve iz zgodovine umetnosti. Zato se ustavi pri opisu srhljivih golih taboriščnih teles, ki jih je naslikal svetovno znani slovenski slikar Zoran Mušič, ali pa opisuje slikarske uprizoritve križanja flamskih mojstrov, ki so prav tako znani po prikazovanju telesnega trpljenja.

Toda največji poudarek dasta dramaturg Matic Starina in režiser Lorenci prav kretnjam trpljenja in gibom stisk Adama in Eve, ki so res pretresljivi v izvedbi Doroteje Nadrah in **Blaža Setnikarja**. Kdor trpi, tega ne more povedati z besedami. Zato jima je režiser prelepil usta. Toda ječanje iz njunih ust vendar prihaja in nihče ga ne more ublažiti.

Ne izvemo pa, od kod je vzeta zelo nazorna razlaga telesnih brazd pri bičanju, ki so ga prakticirali rimski vojaki. Tudi ne, kdo je podal zelo natančen in naturalističen opis fizioloških sprememb, ki nastopijo ob križanju, od raztezanja mišic do zadušitve v krčih smrti. Občutek krutega realizma filma Mela Gibsona se ponuja kar sam.

Ob sklepu poslušamo recitativ na koncu Škofjeloškega pasijona. To so misli Tomaža Kempčana. Uprizoritev **Prešernovega gledališča** je izbrala lepe odlomke o ljubezni. Kakor da bi hotela poudariti Antigonin stavek: »Da

ljubim, sem na svetu.«

Križanje brez vstajenjske svetlobe

Postaviti na oder celotno procesijo križevega pota, se prvi pasijon, je nemogoče. Režiser bi se lahko odločil vsaj za nekaj postaj, a odločil se je za eno samo, za križanje. Vse ostale so izražene le kot napovedi. Toda v krščanskem verovanju je vendar križ tudi pot k vstajenjski svetlobi, česar pa uprizoritev niti ne nakaže. Pa vendar je prav iz te bistvene vsebine krščanske-

ga verovanja izšel zgodovinski Škofjeloški pasijon.

Tokrat ostajamo pri pretresljivem prikazu trpljenja. Umetnost bo vedno poskušala izraziti tisto, kar je vsem ljudem skupno, to so bolečina, stiska in trpljenje, in pri tem ponudila svoje vrhove. Tudi kranjska uprizoritev je zelo zanimiva in na trenutke umetniško vrhunska. Toda to so človekova izkustva, prek katerih segamo v absolutno skrivnost. Zato se bodo glasba, slikarstvo, knjiga pa tudi gledališče venomer vračali k poizkusom, kako jo izraziti. Krščansko izročilo pa bo poleg tega ostalo pozorno do tistih »razpok«, od koder uhajata

svetloba in upanje, in temu se ne more odreči.

EDVARD KOVAČ

*KO ENKRAT
SPREJMEMO, DA
NE GRE ZA PRAVI
ŠKOFJELOŠKI
PASIJON, LAHKO
ZAČNEMO GLEDATI
PREDSTAVO
'KOT ZANIMIVO
UMETNIŠKO
ISKANJE. ~*

